

Общата селскостопанска политика – обяснение

Европейска Комисия
Стопанство и Развитие на
Селските Райони

Съдържание

1.	Характеристики на европейското селско стопанство.....	4
2.	Ролята на земеделския производител	5
3.	История на успешната промяна	6
4.	Резултати, с които се гордеем	8
5.	Качеството е ключ към успеха	10
6.	Грижа за селските райони	12
7.	Да съхраним доверието на потребителите в безопасността на храните	13
8.	Подпомагане на селските общини	14
9.	Нови държави-членки, нови предизвикателства	15
10.	ЕС – основен играч в търговията със земеделски стоки	16
11.	Колко струва ОСП	18
12.	ОСП – насърчаване на устойчиво развитие на селското стопанство в световен контекст	19

1.

Характеристики на европейското селско стопанство

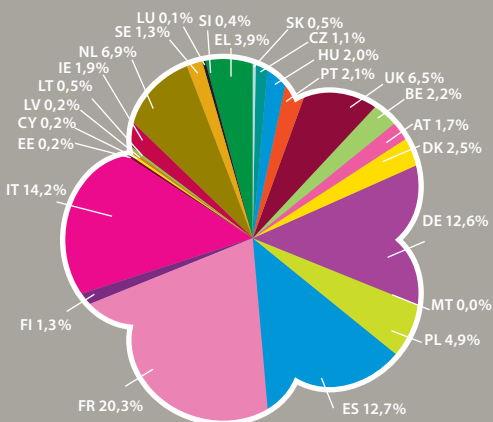
Селскостопанските площи и горите обхващат голяма част от територията ни и играят ключова роля за определяне на здравето на селските икономики, както и на селския ландшафт.

Селското стопанство тепърва ще дава своя ценен принос за устойчивата икономика на селските райони. Земеделските производители изпълняват много различни функции – от производство на хранителни и нехранителни селскостопански продукти до управление на селските райони, опазване на природата и туризъм. Затова може да се каже, че земеделието има множество функции.

- Европа е както голям износител, така и най-големият в света вносител на храни, главно от развиващи се държави;
- Европейският земеделски сектор използва безопасни, чисти и щадящи околната среда производствени методи, като предлага качествени продукти, за да отговори на изискванията на потребителите;
- Земеделският сектор на ЕС обслужва селските общини. Ролята му е не само да произвежда храни, но и да гарантира оцеляването на селските райони като места за живеене, работа и посещение.

Европейската политика в областта на селското стопанство се определя на ниво ЕС от правителствата на държавите-членки и се изпълнява от държавите-членки. Тя цели да подпомага приходите на земеделските производители, като същевременно ги насърчава да произвеждат висококачествени продукти, каквито се търсят на пазара, и да се опитват да намерят нови възможности за развитие, като например възобновяеми, щадящи околната среда енергийни източници.

ДЯЛ ОТ СЕЛСКОСТОПАНСКАТА ПРОДУКЦИЯ НА ЕС (% – 2005Г.)

2.

Ролята на земеделския производител

Селското стопанство включва много повече от производството на култури и животни за консумация. Многогранността на професията на земеделския производител изисква от него да играе много роли. За повечето земеделски производители тя е и начин на живот.

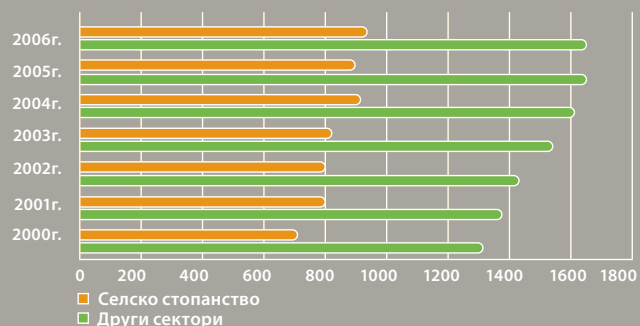
Основното занимание на земеделските производители е производството на храни. За тази цел те прилагат изпитани от времето традиции, съчетани със съвременна наука и технологии, за да предложат качествени храни на достъпни цени. Това включва използването на традиционни умения, съчетани с техническо ноу-хау и талант за пласиране на продукцията на пазара. Земеделските производители все повече използват информационни технологии в помощ на производството и пласирането на продукцията на пазара. Към тези характерни занимания земеделските производители вече добавят и управление на земите и познания в областта на опазването на околната среда. През последните години от тях бе поискано да включат безопасността на храните в спектъра на уменията си, който вече включваше грижи за

здравето и благосъстоянието на животните. Едва ли някоя друга професия изисква човекът, който я упражнява, да разполага с такъв широк спектър от способности.

Повечето земеделски стопанства са малки предприятия, често семейни. В много селски райони те са важни местни работодатели и играят основна роля в селския свят.

Земеделските производители не работят сами. Те са първото звено от хранителната верига, като понякога преработват продукцията си в самото земеделско стопанство, но в повечето случаи я продават на други, които я преработват в хранителни продукти, стигачи в крайна сметка до потребителите в магазините.

РАЗВИТИЕ НА СРЕДЕН БРУТЕН МЕСЕЧЕН ДОХОД В ИКОНОМИКАТА И БРУТЕН МЕСЕЧЕН ДОХОД ОТ – EU 27

3.

История на успешната промяна

Общата селскостопанска политика (ОСП) винаги е имала и продължава да има ясни причини за съществуването си. Тя непрекъснато се развива, за да отговори на променящите се нужди както на селското стопанство, така и на обществото като цяло.

ПЪРВОНАЧАЛНАТА ОСП

ОСП води началото си от Западна Европа през 50-те години на XX в., когато обществата носеха пораженията от войните, земеделието бе парализирано, а снабдяването с храна не можеше да бъде осигурено. Акцентът на ранната ОСП бе върху насърчаването на земеделската производителност, за да може потребителите

да разполагат със стабилен източник на достъпни храни, и осигуряването на жизнеспособен селскостопански сектор на ЕС. ОСП предложи субсидии и системи, които гарантираха високи цени за земеделските производители, предоставяйки им стимули да произвеждат повече. Оказана бе финансова подкрепа за реструктуриране на земеделието, като например бяха субсидирани земеделските инвестиции в подкрепа на земеделското развитие и управлението на технологичните умения с цел адаптирането им към тогавашните икономически и социални условия. Въведени бяха някои мерки под формата на помощ за ранно пенсиониране, професионална подготовка и в подкрепа на по-малко облагодетелствани райони.

От 80-те години на XX в. насам ОСП успешно постигна целта си да спомогне за постигането на самодостатъчност на ЕС. Внезапно обаче ЕС трябваше да се справя с почти постоянен излишък на основните земеделски стоки, някои от които биваха изнасяни (с помощта на субсидии), а други трябваше да бъдат складирани или пласирани в рамките на ЕС. Тези мерки имаха висока бюджетна цена, бяха в нарушение на някои световни пазари, не винаги обслужваха интересите на земеделските производители и бързо станаха непопулярни сред потребителите и данъкоплатците. Същевременно в обществото се засилваше безпокойството във връзка с устойчивостта на селското стопанство от гледна точка на опазването на околната среда. Срещата на върха Rio Earth през 1992 г. бе знаменателна за началото на 90-те години.

ОСП трябваше да се промени... и тя наистина го направи!

ОСП днес

През 80-те и най-вече в началото на 90-те години в ОСП бяха направени много важни промени. Производствените лимити спомогнаха за намаляване на излишъците (квотите за мляко през 1983 г.). Впоследствие бе поставен нов акцент върху екологично чистото земеделие. Земеделските производители трябваше да обърнат по-голямо внимание на пазара, докато получават преки помощи за доходи, и да отговорят на променящите се приоритети на обществеността (реформата MacSharry от 1992 г.).

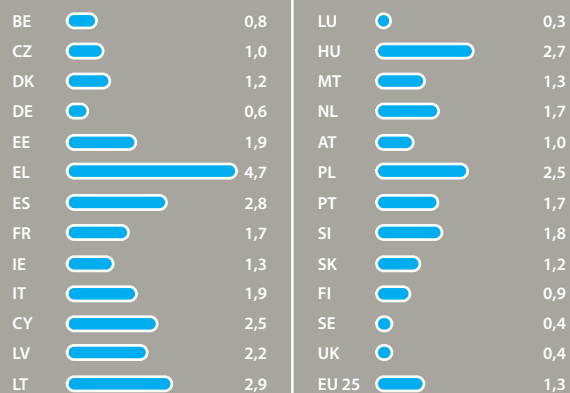
Тази смяна на акцента, която бе извършена през 1999 г. (реформата „Програма 2000“) и която насърчава конкурентоспособността на европейското селско стопанство, включваше значим нов елемент – политиката за развитие на селските райони поощряваше множество инициативи за тези райони, като същевременно помагаше на земеделските производители да реструктурират земеделските си стопанства, да разнообразят и да подобрят пласирането на продукцията си на пазара. Бе определен таван за бюджета, който да гарантира на данъкоплатците, че разходите по ОСП няма да излязат от контрол. Накрая през 2003 г. бе договорена още една фундаментална реформа.

На земеделските производители вече не се плаща, само за да произвеждат храни. Днешната ОСП се определя от търсенето. Тя взема изцяло предвид опасенията на потребителите и данъкоплатците, като същевременно дава на земеделските производители в ЕС свободата да произвеждат това, от което се нуждае пазарът. Преди повечето земеделски производители произвеждаха повече от това, за което бяха субсидирани. Отсега

нататък голямата част от помощта за земеделски производители се изплаща независимо от това колко произвеждат. Съгласно новата система земеделските производители все още получават преки плащания за доходи, за да се поддържа стабилността на доходите, но връзката с производството бе прекъсната. Освен това земеделските производители трябва да спазват стандартите за опазване на околната среда, безопасност на храните, фитосанитарен контрол и хуманно отношение към животните. Тези, които не го направят, подлежат на намаления на преките плащания (условие, известно като „кръстосано спазване“). Прекъсването на връзката между субсидии и производство (обикновено наричано с термина „отделяне“) ще позволи на земеделските производители в ЕС да засилят пазарната си ориентация. Те ще бъдат свободни да произвеждат това, което е най-доходно за тях, като същевременно не губят търсената стабилност на доходите.

Тази поредица от реформи очерта по-ясно бъдеще за ОСП, изтъквайки стойността за цялото общество.

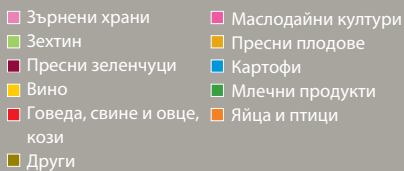
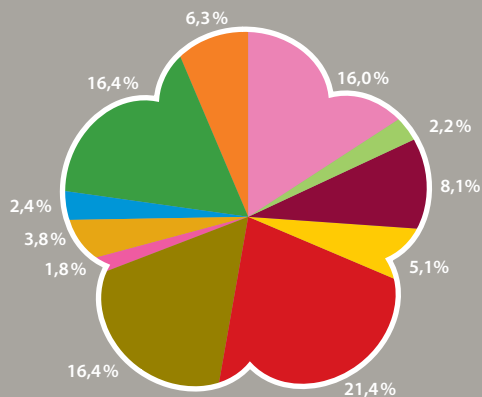
ПРОЦЕНТЕН ДЯЛ НА СЕЛСКОТО СТОПАНСТВО ОТ БРУТНИЯ ВЪТРЕШЕН ПРОДУКТ (БВП) – 2005

4.

Резултати, с които се гордеем

ОСНОВНИ СЕЛСКОСТОПАНСКИ ПРОДУКТИ НА ЕС
(% дял на производството по стойност – 2005)

Повишената ефективност на земеделските стопанства и предложените от ОСП стимули доведоха до значително увеличение на производството на храни от 60-те години насам. Постигнати бяха драстични подобрения в производството и в нивата на самодостатъчност. Същевременно приходите на земеделските стопанства се повишиха, в много случаи благодарение на нарасналия размер на стопанствата. Някои земеделски производители напуснаха сектора, а някои стопанства се обединиха.

НИЕ ПРОИЗВЕЖДАМЕ ПОЧТИ ВСИЧКО

Европа може да произвежда почти всички селскостопански продукти. При някои продукти Европа е считана за световен лидер, например в производството на зехтин, месо, вино, уиски и други спиртни напитки. ЕС е и голям вносител на много различни видове продукти.

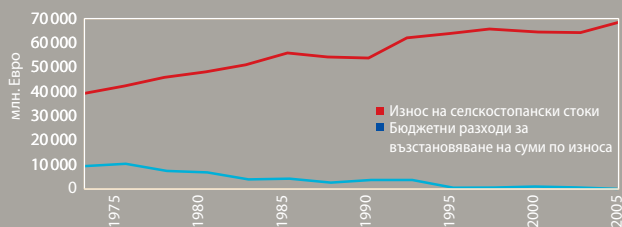
Тези естествени предимства, заедно с ползите от ОСП, доведоха до бързо подобрение на производителността, по-голямо производство, безопасност на храните при повечето продукти и, в крайна сметка, до излишъци на много земеделски стоки.

Излишъците бяха изтеглени от пазара чрез субсидиране на съхраняването на продуктите (системата на публична интервенция) или чрез износ на продуктите за трети държави със субсидии, за да се избегне срив в цените франко земеделското стопанство.

През 80-те и 90-те години ЕС въведе политически мерки в опит да ограничи производството на излишък от продукти. Използвани бяха различни мерки: фиксирани квоти за производство на мляко, с наказания за превишаването им; ограничения на засетите с култури площи/броя на животните, за които земеделският производител може да поиска субсидии; първоначално доброволно, а впоследствие задължително оставяне на земи под угар, задължаващо земеделските производители да оставят определен процент от земята си необработена. Постепенно тази политика постигна успех и излишъците бяха намалени. Проведените през 90-те години реформи в ОСП, които намалиха разликите между

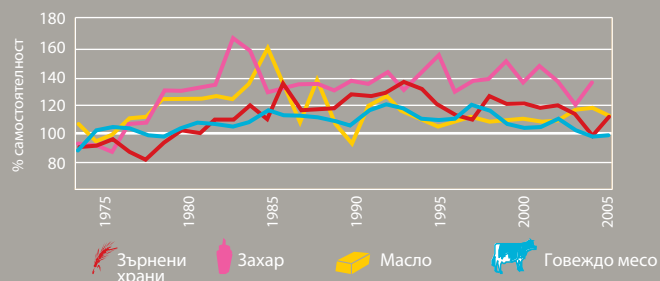
ПОМОЩТЕ ЗА ИЗНОС НАМАЛЯВАТ, НО СТОЙНОСТТА НА ИЗНОСА ПРОДЪЛЖАВА ДА РАСТЕ

цените на ЕС и световните цени, както и последиците от Споразумението за селското стопанство на Световната търговска организация (СТО) от 1995 г., ограничиха ползването на субсидии за износ (напр. компенсиране на износители за износ на продукти на цени на световните пазари, които са по-ниски от цените на ЕС).

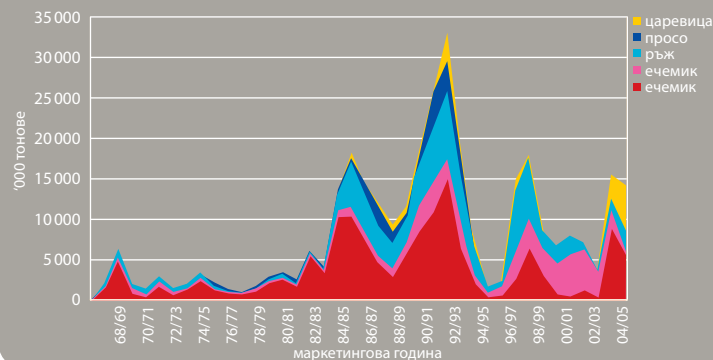
В резултат на тези политически инициативи ЕС успя да намали използването на субсидии за износ, като същевременно запази и дори в някои случаи увеличи износа си на селскостопански продукти. Въпреки това ЕС остава нетен вносител на селскостопански продукти, особено от по-слабо развити държави.

РАЗВИТИЕ НА САМОЗАДОВОЛЯВАНЕТО ЗА ЗЪРНЕНИ ХРАНИ, ЗАХАР, МАСЛО И ГОВЕЖДО МЕСО В ЕС

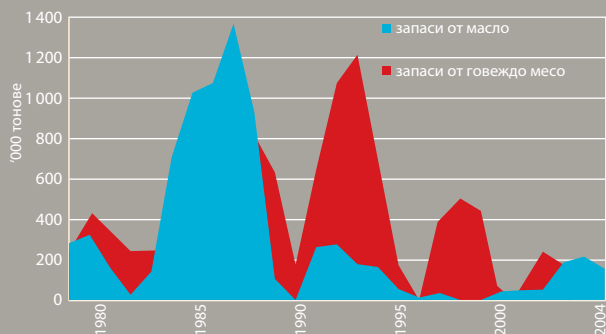

“ПЛАНИНТЕ ОТ ХРАНА” ВЕЧЕ НЕ СЪЩЕСТВУВАТ

Развитие на държавното съхранение на зърнени храни (Запаси за интервенция)

Развитие на държавното съхранение на говеждо месо и масло (Запаси за интервенция)

5.

Качеството е ключ към успеха

Европа е известна с разнообразието на земеделието и селскостопанските си продукти, които се дължат на естествената среда и методи на отглеждане, разработени в продължение на векове. Наред с добрата кулинария, храните и напитките в Европа играят голяма роля за определянето на културната идентичност на европейските народи и райони. Ключовото преимущество на селското стопанство на ЕС е високото качество.

КАК ЕС НАСЪРЧАВА ПРОИЗВОДСТВОТО НА ХРАНИ ОТ НАЙ-ВИСОКО КАЧЕСТВО?

В Европа има много различни райони. Условието за селскостопанско производство се различават. Различните райони имат специфични производствени методи и кулинарни традиции. Европейските и световните потребители демонстрират нарастващ интерес към качествата на тези храни. ЕС играе голяма роля за засилването на тези характеристики на високо качество.

ЕС съхранява качеството на храните по различни начини, например чрез мерки за подобряване на безопасността на храните и хигиената,

ясни правила за етикетиране, разпоредби за опазване здравето на животните и растенията и хуманно отношение към животните, контрол на остатъците от пестициди и хранителните добавки, както и чрез хранителна информация. Подходът на ЕС включва системи за стриктно наблюдение и контрол, като същевременно осигурява ефективно функциониране на единния европейски пазар.

ПОСТОЯНЕН СТРЕМЕЖ КЪМ ПОДОБРЕНИЕ

Усилията за подобряване качеството на храните винаги са били част от ОСП, от разработването на етикетите за качество на виното през 80-те години до секторите на зехтина, плодовете и зеленчуците. Днес те са основна част от селскостопанската политика. Полагат се усилия за подобряване качеството на храните във всички сфери на ОСП.

Примери за такива мерки са:

- Системи за идентификация на говедата и правила за етикетиране с цел пълната проследяемост на месото от пункта за продажба до земеделското стопанство, от което произхожда;
- Финансови стимули, предоставяни на земеделски производители в съответствие с политиката за развитие на селските райони с цел да се подобри качеството на продукта;
- Специални насърчения за преход към биологично земеделие.

СПЕЦИАЛНИТЕ ПРОДУКТИ ИМАТ СПЕЦИАЛНИ ХАРАКТЕРИСТИКИ

Изключителното естество и качество на някои продукти се дължи както на мястото на производство, така и на използваните методи. Потребителите и секторът за търговия с храни все повече се интересуват от географския произход на храните и други техни характеристики. ЕС разбира това и е разработил три вида „лого за качество“.

Продукт с логото ЗНП трябва да има доказани характеристики, които могат да са резултат единствено от терена и способностите на производителите в района на производство, с който той се свързва.

Продукт с логото ЗГУ има специфични характеристики или репутация, свързани с определена област, като поне един от етапите на производствения процес протича във въпросната област.

Логото за гарантиран традиционен специалитет (ГТС) се използва за продукти с отличителни характеристики, които или имат традиционни съставки, или се произвеждат по традиционни методи.

Преимствата от запазването на тези обозначения за качество са, че те:

- Често са гаранция за потребителите за произхода и методите на производство;
- Отправят ефикасни пазарни послания за продукти с висока добавена стойност;
- Подпомагат селските предприятия, произвеждащи качествени продукти, като предпазват етикета от злоупотреби и имитации.

До пролетта на 2007 г. ЕС регистрира близо 750 географски указания, наименования за произход и гарантирани традиционни специалитети. Освен това на пазара на ЕС са защитени близо 2000 географски указания за вина и спиртни напитки, произхождащи от ЕС и трети държави.

БИОЛОГИЧНО ЗЕМЕДЕЛИЕ

Биологичното земеделие е производствен метод, който запазва структурата и плодородието на почвата, осигурява висок стандарт на хуманно отношение към животните и избягва използването на продукти, позволени в конвенционалното земеделие, като например синтетични пестициди, хербициди, химични торове, стимулатори на растежа като антибиотици или генно модифицирани организми. Земеделските производители използват техники, които спомагат за запазване на екосистемите и намаляват замърсяването. При биологичната преработка на храни могат да се използват само ограничен брой добавки и помощни вещества.

Правилата на ЕС осигуряват автентичността на продуктите на биологичното земеделие, независимо къде са произведени, и гарантират, че етикетването на биологичните продукти е коректно. По закон използването на думата „биологичен“ и съответствията ѝ на други езици при хранителните продукти е запазено единствено за продукти на биологичното земеделие. Така на потребителите се гарантира качеството и надеждността на биологичната продукция, която купуват.

Биологичното земеделие е един от най-динамичните сектори на ЕС, обхващащ през 2004 г. близо 5,8 милиона хектара (3,5 % от общата земеделска площ) и 150 000 стопанства.

Логото на ЕС за биологични продукти може да бъде използвано на доброволни начала от биологични земеделски производители и производители на храни. То означава, че:

- Най-малко 95 % от съставките на продукта са били произведени биологично;
- Продуктът е съобразен с правилата на официалната схема за инспекция;
- Продуктът носи името на производителя, приготвила продукта или продавача, както и името и кода на инспекционния орган.

6.

Грижа за селските райони

Селските райони обхващат 90 % от територията на ЕС, като повече от половината са обработваеми земи. Този факт сам по себе си изтъква значението на земеделието за природната среда на ЕС. Земеделието и природата оказват силно влияние помежду си. В продължение на векове земеделието е допринасяло за създаването и запазването на множество ценни полуестествени местообитания. Днес те оформят множеството ландшафти на територията на ЕС и са дом на богато разнообразие от растителни и животински видове.

АГРОЕКОЛОГИЧНИ МЕРКИ

Агроекологичните схеми се ползваха с подкрепата на ЕС от въвеждането си с реформите в ОСП през 1992 г. Те насърчават земеделските производители да предоставят услуги за опазване на околната среда, които излизат извън границите на добрите селскостопански практики и основните правни норми, които бяха съсредоточени в една конкретна ос на политиката за развитие на селските райони за периода 2007-2013 г. Помощи могат да бъдат изплащани на земеделски производители, които доброволно поемат ангажимент за агроекологична дейност за минимален срок от пет години.

+За някои видове ангажименти могат да бъдат определени по-дълги срокове в зависимост от влиянието им върху околната среда. Държавите-членки са задължени да предлагат на земеделските производители такива агроекологични схеми. Това илюстрира политическия приоритет, свързан с тези схеми.

ПО-ЧИСТА ОКОЛНА СРЕДА

ЕС се опитва да подпомага околната среда, като:

- Предлага финансова помощ на земеделските производители, които се съгласяват да приспособят селскостопанските си практики, в частност като намалят броя на използваните от тях ресурси или броя на животните на хектар земя, оставят полевите граници необработени, изграждат езера или други елементи, или засаждат дървета и живи плетове, като така прекрочват границите на конвенционалните добри земеделски методи;
- Оказва помощ за разходите, свързани с опазването на природата;
- Настоява земеделските производители да спазват законите за опазване на околната среда (законите за безопасност на храните и за опазване на общественото здраве, здравето на животните и растенията) и да полагат подходящи грижи за земята си, ако искат да бъдат одобрени за преки плащания за доходи.

ГЕНО МОДИФИЦИРАНИ ОРГАНИЗМИ И СЕЛСКО СТОПАНСТВО НА ЕС

Законодателството на ЕС относно генно модифицираните организми (ГМО) влезе в сила в началото на 90-те години, като впоследствие бе допълнено и усъвършенствано. ЕС въведе специално законодателство, чиято цел е да опази здравето на гражданите му и околната среда (като също така създаде обединен пазар за биотехнологии). За да може някой ГМО или продукт, състоящ се от или съдържащ ГМО (например царевица, маслодайна рапица или микроорганизми), да бъде отделен в околната среда или пуснат на пазара, се прилага процедура на одобрение, която се основава на оценка на рисковете за човешкото здраве и околната среда за всеки отделен случай.

7.

Да съхраним доверието на потребителите в безопасността на храните

Развитието на ОСП стана факт не само заради промените в земеделието, но и в отговор на изискванията на обществото като цяло. Част от тях е нарастващото безпокойство по отношение на безопасността и хигиената на храните и хуманното отношение към животните. В това отношение ОСП и останалите политики на ЕС, като например защита на потребителите, бяха засилени значително от 90-те години насам.

БЕЗОПАСНОСТ НА ХРАНИТЕ

Европейските потребители искат безопасни и здравословни храни. ЕС полага грижи да гарантира, че храните, с които се храним, са с еднакъв висок стандарт за всички негови граждани. В отговор на опасенията по отношение на безопасността на храните, например заради СЕГ и замърсени с диоксини храни, бе направено щателно преразглеждане. Целта му бе да се гарантира, че законите на ЕС за безопасност на храните са възможно най-изчерпателни и че потребителите са възможно най-добре информирани за потенциалните рискове и полагащите усилия за намаляването им.

Безопасността на храните започва в самото земеделско стопанство. Нормите на ЕС се прилагат от „фермата до вилцата“, независимо дали храните са произведени в ЕС или са внесени от други места

по света. Стратегията на ЕС за безопасност на храните има четири важни елемента:

- Норми за безопасност на храните и фуражите,
- Независими и достъпни за обществеността научни становища,
- Действия за прилагане на правилата и контролиране на процесите,
- Признание на правото на потребителя да избира на базата на цялостна информация за произхода и съдържанието на храните.

ЗДРАВЕ И ХУМАННО ОТНОШЕНИЕ КЪМ ЖИВОТНИТЕ

За да са безопасни храните, най-напред животните, от които те произхождат, трябва да са здрави. Необходимостта да се запази здравето на животните чрез добра ветеринарна практика и да се предотврати появата на заразни болести по животните като шап, чума по свинете или птичи грип е приоритет за ЕС. Евентуална поява на подобни болести се следи отблизо и се предприемат мерки за предотвратяване на разпространението им. За да бъдат внесени или пуснати за продажба в рамките на ЕС, всички животни и животински продукти трябва да отговарят на строги ветеринарно-санитарни изисквания.

Основен принцип в законодателството на ЕС за хуманното отношение към животните е те да не бъдат подлагани на болка или страдание, които могат да бъдат избегнати. Този принцип е отразен в ясните правила за условията, при които могат да се отглеждат кокошки, свине и телета, и при които могат се транспортират и убиват селскостопански животни. Тези правила се актуализират редовно с оглед на най-новите научни данни и са едни от най-строгите в света.

Проучванията сочат, че ако се гледат добре, селскостопанските животни са по-здрави и произвеждат по-качествени храни.

ПРИНОСЪТ НА ОСП

Осигуряването на безопасност на храните и високи стандарти за здравето и хуманното отношение към животните не е само въпрос на разпоредби. ОСП предлага на земеделските производители стимули да подобрят резултатите си в тези области. Въпреки че обществото като цяло има полза от спазването на стандартите в това отношение, като се прилагат принципите на кръстосано спазване, това може да доведе до значителни разходи за земеделските производители. Затова се предоставя финансова подкрепа, която да помогне на земеделските производители да внесат подобрения в тези области в рамките на развитието на селските райони.

8.

Подпомагане на селските общини

Предвид факта, че близо 60 % от населението на 27-те държави-членки на ЕС живее в селски райони, които обхващат 90 % от територията му, развитието на селските райони е област на политика от жизнено значение. Земеделието и горското стопанство са основните видове земеползване в селските райони, и като такива играят важна роля в сърцето на селските общини като основа за силна социална структура и жизнена икономика, както и за управлението на природните ресурси и ландшафта.

Многобройни проучвания на общественото мнение в 27-те държави-членки ясно показваха, че жизнеността и устойчивостта на селските райони са от значение за европейските граждани.

СПЕЦИАЛЕН ФОНД ЗА РАЗВИТИЕ НА СЕЛСКИТЕ РАЙОНИ

През февруари 2006 г. бяха съставени европейски стратегически насоки за развитие на селските райони. Политиката за развитие на селските райони бе засилена, за да им помогне да се справят с икономическите, социалните и екологичните проблеми на XXI век. Новата правна рамка и Европейският земеделски фонд за развитие на селските райони подчертават необходимостта от насърчаване на растежа и създаване на заетост в тези райони с цел подобряване на устойчивото развитие

съгласно Лисабонската стратегия и Съвета в Гьотеборг. Политиката за развитие на селските райони за периода 2007-2013 г. ще се основава на три теми, в съответствие с трите оси, формулирани в новия регламент, свързан с развитието на селските райони: повишаване конкурентоспособността на селското стопанство; подобряване на околната среда и подпомагане на управлението на земята, и повишаване качеството на живота и разнообразяване на икономиката в селските райони. Четвърта ос – т.нар. ос „Leader“, вдъхновена от опита на инициативата на Общността „Leader“, е насочена към прилагането на местни стратегии за развитие на селските райони чрез местни партньорства между държавния и частния сектор. Повече ресурси за развитие на селските райони ще се осигурят, като се намалят преките плащания за земеделски стопанства и тези средства се прехвърлят към мерките за развитие на селските райони (практика, известна като модулация). Занапред от държавите-членки се изисква да прилагат модулация, която включва намаление (в размер от 5% от 2007 г. нататък) на всички преки плащания, надвишаващи 5 000 EUR годишно.

РАЗВИТИЕ НА СЕЛСКИТЕ РАЙОНИ

На земеделски производители и на други лица в селските райони се предоставя помощ за действия като:

- Обучение в нови земеделски технологии и селски занаяти;
- Подпомагане на младите земеделски производители да създадат земеделски стопанства;
- Подпомагане на старите земеделски производители да се пенсионират;
- Модернизирани на сградите и машините в земеделските стопанства;
- Подпомагане на земеделските производители да покрият високите стандарти на ЕС, например в областта на околната среда, хуманното отношение към животните и опазването на общественото здраве;
- Помощ за създаване на хранително-преработвателни съоръжения в земеделското стопанство, за да може земеделските производители да получават по-големи приходи от земеделските продукти благодарение на добавената им стойност;
- Повишаване качеството на продукта и пускане на качествени продукти на пазара;
- Създаване на групи производители в новите държави-членки;
- Подпомагане на земеделието в планинските райони и други труднодостъпни места;
- Обновяване на селата и селските съоръжения;
- Насърчаване на туризма;
- Опазване и съхраняване на селското наследство;
- Агроекологични мерки за подобряване на околната среда;
- Стратегии за развитие, прилагани от местни групи за действие.

9.

Нови държави-членки, нови предизвикателства

Разширяването на ЕС с 10 нови държави-членки (Чешката република, Естония, Кипър, Латвия, Литва, Унгария, Малта, Полша, Словакия и Словения) от 1 май 2004 г., и с България и Румъния от 1 януари 2007 г., бе исторически момент за възстановяването на Европа след векове разрушително разделение. Европа като цяло ще се облагодетелства от една осигурена политическа стабилност и сигурност, както и от разрастването на вътрешния пазар на ЕС от 380 до близо 500 милиона души.

Изразено в числа, въздействието на разширяването върху селското стопанство на ЕС е драстично. Към досегашното шестмилионно земеделско население от бившите 15 държави-членки на ЕС се прибавиха още 7 милиона земеделски производители. Новите 12 държави-членки добавиха около 55 милиона хектара земеделска земя към 130 милиона хектара в стария ЕС от 15 държави-членки, което е увеличение от 40%, въпреки че за повечето продукти производството в ЕС от 27 държави-членки ще нарасне с едва около 10–20%. Това потвърждава факта, че големият селскостопански производствен потенциал на новите държави-членки все още не се използва в пълна степен.

Земеделските производители в новите държави-членки имат достъп до единния пазар в ЕС и извличат полза от относително стабилните му цени, както и от преките плащания (разпределени по етапи с цел постепенно да достигнат пълното ниво на ЕС) и мерките за развитие на селските райони.

Въпреки напредъка в модернизирването и реструктурирането на селскостопанския сектор, постигнат от новите държави-членки през последните години, повишаването на просперитета в селското стопанство и селските общини като цяло продължава да бъде едно от основните предизвикателства. Добре известните разлики в просперитета между ЕС-15 и новите държави-членки – през 2001 г. 45% от нивото на ЕС-15 (БВП на глава от населението, съобразен с паритета на покупателната способност) са още по-ясно изразени в селските райони заради съчетанието от ниски приходи и високи нива на безработица в тях в сравнение с градските райони (тези несъответствия са по-големи в новите държави-членки, отколкото в ЕС-15).

Това е предизвикателство, което ЕС вече започна да решава, като създаде нови мерки за развитие на селските райони, чиято цел е да се справят със специфичната ситуация в новите държави-членки.

Важно е да се изтъкне, че задълженията на членството в ЕС започнаха да се прилагат незабавно по отношение на земеделските производители в новите държави-членки. Основен пример за това е безопасността на храните – въпрос от голямо значение за потребителите в ЕС, което не позволява евентуално понижаване на стандартите на общностно ниво.

10.

ЕС – основен играч в търговията със земеделски стоки

ЕС има обширни контакти и търговски отношения с трети държи и търговски блокове. ЕС е основен играч в световната търговия със селскостопански продукти като най-голям вносител и втори по големина износител на хранителни продукти. ЕС има водеща роля при сключването на световни търговски споразумения в Световната търговска организация (СТО). ЕС също така е сключил или е в процес на договаряне на двустранни търговски споразумения с отделни трети държави, споразумения за свободна търговия с непосредствените си съседи, специални договорености с развиващи се страни, предоставящи преференциален достъп до пазара на ЕС, и по-интензивни връзки с регионални обединения като южноамериканските държави от групата Меркосур. ЕС е единствената голяма търговска група сред по-богатите нации, която не само предоставя преференциален достъп до пазарите си за внос от развиващи се страни, но и на практика внася значителни количества от тези страни.

АНГАЖИРАНост С ПРАВИЛАТА ЗА МНОГОСТРАННА ТЪРГОВИЯ

ЕС даде да се разбере, че разрастващата се търговия между всички държави, било то развити или по-малко развити, трябва да се извършва съгласно правилата за многостранна търговия в полза на всички държави, в частност на развиващите се страни. Затова ЕС е силен поддръжник на СТО и винаги е играл активна роля в обсъжданията и преговорите на СТО относно търговията в селското стопанство. ЕС е ангажиран с т.нар. Програма за развитие от Доха (DDA) – преговори, които целят по-нататъшното либерализиране на търговията, съчетано с насърчаване на развитието. По отношение на селското стопанство споразумението от август 2004 г. подготви почвата за по-нататъшни преговори, които да доведат до значително по-голяма либерализация на търговията със земеделски продукти в сравнение с предишните преговори в областта на търговията (т.нар. „Уругвайски кръг“). Споразумението включва реформата на ОСП на ЕС. То трябва да доведе до значително намаляване на нарушаващата търговията помощ за селско стопанство, премахване на нарушаващите търговията практики при експортната конкуренция и да допринесе за съществено отваряне на селскостопанските пазари, като същевременно позволи специално третиране на чувствителните продукти. Всички развиващи се страни ще извлекат полза от специалното третиране, което ще позволи по-слаба либерализация през по-дълъг период.

ВТОРИЯТ ПО ГОЛЕМИНА СВЕТОВЕН ИЗНОСИТЕЛ – И НАЙ-ГОЛЕМИЯТ ВНОСИТЕЛ

Европейското селско стопанство е основен играч на световните селскостопански пазари. Способността на селското стопанство на ЕС да произвежда големи количества селскостопански продукти, както и разнообразието и качеството на тези продукти, означават, че ЕС се е превърнал в голям износител на много хранителни продукти (вторият по големина износител в световен план със селскостопански износ през 2006 г. на стойност 72 553 млрд. EUR).

Не всичко обаче е еднопосочно движение. ЕС е също най-големият вносител на селскостопански продукти в света. През 2006 г. вносът на селскостопански продукти в ЕС бе на стойност 67 876 млрд. EUR.

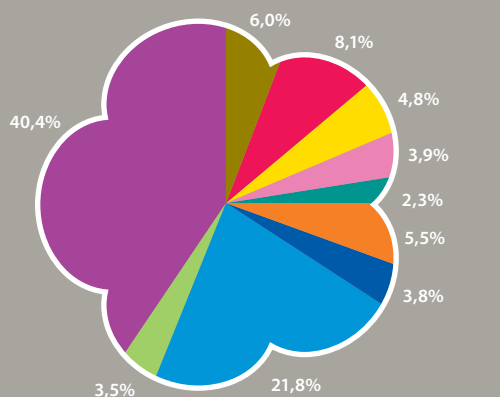
От 1990 година насам се наблюдава спад на нетната експортна позиция на ЕС във всеки един сектор.

ТЪРГОВИЯ С РАЗВИВАЩИТЕ СЕ СТРАНИ

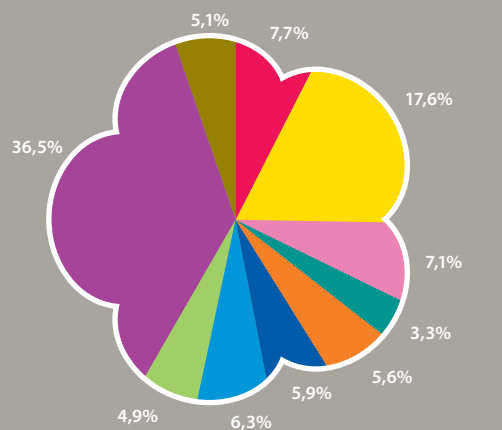
Обемът на вноса на селскостопански продукти от развиващи се и найслабо развити страни в ЕС вече е впечатляващ и е по-голям от тези на САЩ, Япония, Канада, Австралия и Нова Зеландия взети заедно.

ОСНОВЕН СЕЛСКОСТОПАНСКИ ИЗНОС НА ЕС
(% дял по стойност – 2005 г.)

■ Месо и ядивна карантия	■ Мазнини и масла
■ Млечни продукти	■ Напитки, спиртни напитки и оцет
■ Пресни плодове и зеленчуци	■ Захар и сладкарски продукти
■ Продукти от плодове и зеленчуци	■ други
■ Цветя и растения	
■ Зърнени храни брашна и нишестета	

ОСНОВЕН СЕЛСКОСТОПАНСКИ ВНОС НА ЕС
(% дял по стойност – 2005 г.)

■ месо и ядивна карантия	■ продукти от плодове и зеленчуци
■ маслодайни култури	■ мазнини и масла
■ плодове за ядене	■ напитки, спиртни напитки и оцет
■ кафе, чай и подправки	■ зърнени продукти брашна и нишестета
■ зърнени продукти брашна и нишестета	■ какао и какаови продукти
	■ други

11.

Колко струва ОСП

ОСП съществува от над 40 години като една от найважните общоевропейски политики. Не е изненадващо, че бюджетът на ОСП обхващаше голям дял от общия бюджет и разходи на ЕС, тъй като тя заменя националната политика и разходи за селско стопанство. Тази ситуация вече е променена, след като разходите за ОСП бях ограничени и след като бяха изработени други политики на ниво ЕС. Има няколко мита за разходите по ОСП, които трябва да бъдат развенчани.

ОСП ИЗГЛЕЖДА СТРУВА СЪЩО

През първите години на съществуването на ЕС ОСП обхващаше значителен дял от бюджетните разходи, в някои случаи над две трети. ОСП струва близо 55 милиарда EUR годишно. Тази сума възлиза на 40 % от общия бюджет на ЕС, по-малко от 0,5 % от БВП в ЕС. Делът на ОСП в БВП на ЕС не само намалява, но и намалява по-бързо от публичните разходи на ЕС.

В СРАВНЕНИЕ С ДРУГИ ПУБЛИЧНИ РАЗХОДИ ТОВА Е РАЗУМНО

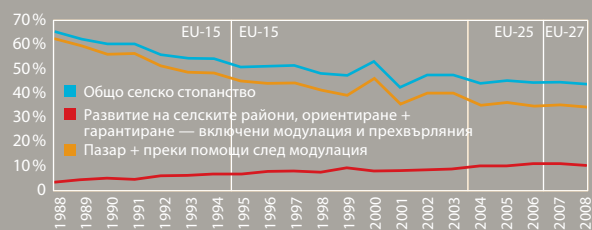
Разходите за ОСП трябва да бъдат разглеждани в контекст. За разлика от останалите сектори като образование, отбрана, транспорт, здравеопазване или социално осигуряване, разходите за които се поемат от националните правителства, държавите-членки се договориха решенията относно селскостопанската политика на ЕС да бъдат вземани на общностно ниво, и че за тази цел трябва да бъде изготвен съответен бюджет. Средно всеки гражданин допринесе с около две евро седмично за финансирането на ОСП. Това едва ли е висока цена за осигуряване на здравословни храни и жизнеспособни селски райони.

Делът от бюджета, използван за подпомагане на пазара (зърнени култури, захар, говеждо месо и мляко) и за субсидии за износ, намаля, а този за пряка помощ за производителите и за развитие на селските райони нарасна.

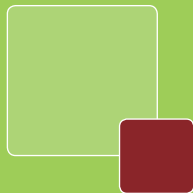
БЮДЖЕТЕН КОНТРОЛ

ОСП функционира в рамките на набор от строги параметри. Поставени бяха бюджетни лимити за контрол над разходите за всяка една година и за период от няколко години. Лимитите, предвидени за пазарните мерки за ОСП и преките помощи за периода 2007-2013 г., не позволяват увеличение в реални граници и на практика ще бъдат затягани всяка година, тъй като плащанията за директни помощи за дванадесетте нови държави-членки ще нарастват прогресивно през този период до пълното им изравняване с нивата на помощи, вече приложими в бившите 15 държави-членки. Същевременно ОСП беше реформирана (три пъти за 10 години), отчасти с цел да се постигне по-добро набелязване и контрол на разходите. Разходите за ОСП бяха замразени (в реални граници) до 2013 г. Разходите ще бъдат стриктно контролирани – създаден бе нов механизъм за контрол и финансова дисциплина, който да гарантира, че праговете за разходите не са надвишени.

СЕЛСКОТО СТОПАНСТВО В ПРОЦЕНТИ ОТ ОБЩИЯ БЮДЖЕТ НА ЕС Ангажименти

12.

ОСП – насърчаване на устойчиво развитие на селското стопанство в световен контекст

Ролята на ЕС в селското стопанство винаги е била да спомага за:

- Осигуряване на стабилно снабдяване на населението на ЕС с достъпни и безопасни храни;
- Предоставяне на разумен стандарт на живот на земеделските производители в ЕС, като в същото време се дава възможност на селскостопанския сектор да се модернизира и развива;
- Предоставяне на възможност за продължаване на земеделието във всички региони на ЕС.

С развитието на ОСП в съответствие с изискванията на гражданите на ЕС голямо значение придобиха следните фактори:

- Подобряване качеството на храните в Европа;
- Гарантиране безопасността на храните;
- Грижа за благосъстоянието на селското общество;
- Гарантиране на опазването на околната среда за бъдещите поколения;
- Осигуряване на по-добри условия за здравето и хуманно отношение към животните;
- Изпълняване на тези задачи с минимални разходи от бюджета на ЕС (който се финансира главно от данъкоплатците, т.е. обикновените граждани).

Посоката на развитие на сегашната ОСП отразява стратегическите цели:

селско стопанство, което е конкурентноспособно на световните пазари, спазва много строги стандарти за опазване на околната среда, безопасност на храните и хуманно отношение към животните в рамките на устойчива и динамична селска икономика.

Днешната ОСП е политически избор на нашето общество – да продължи да подпомага селското стопанство на ЕС, като отговаря на очакванията на гражданите, данъкоплатците и потребителите, с възможно най-малко нарушения на международната търговия.

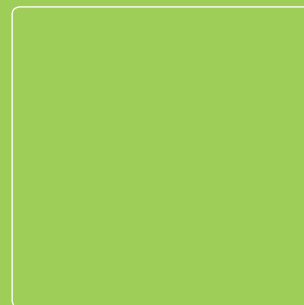
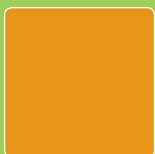
През идните години ОСП ще се променя още, за да продължи да:

- Бъде жизнена политика, която отразява потребностите и очакванията на европейското общество;
- Насърчава устойчиво селско стопанство, предлагащо безопасни, качествени продукти, като същевременно опазва околната среда и осигурява хуманно отношение към животните;
- Подкрепя многофункционалната роля на земеделските производители като доставчици на обществени блага за обществото;
- Насърчава растежа и създаването на работни места в селските райони;
- Укрепва един конкурентноспособен и иновативен селскостопански сектор, който може да отговори на предизвикателствата на световния пазар;
- Се управлява от прости и прозрачни правила.

Европейска Комисия
Главна Дирекция Селско Стопанство и Развитие на Селските Райони

http://ec.europa.eu/agriculture/index_bg.htm

Europe Direct е услуга, чрез която можете да намерите отговори
на въпросите Ви, свързани с Европейския съюз.

Безплатен телефон (*):
00 800 67 89 10 11

*Някои мобилни оператори не позволяват достъп до номера, които започват с 00800, или таксуват обажданията от тези номера.

